

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA DZIECKO PRZED SĄDEM

PORADNIK

Odpowiedzialność za dziecko
przed i po 13 roku życia

Odpowiedzialność placówki
oświatowej za dziecko

Edukacja prawna realizowana jest na zlecenie Urzędu Miejskiego
w Dąbrowie Górniczej ze funduszy pochodzących z dotacji celowej
przekazanej z budżetu państwa zgodnie z przepisami ustawy
z dnia 5 sierpnia 2015 r.

Drodzy czytelnicy!

Każdy człowiek ponosi odpowiedzialność za własne czyny. Zasada ta doznaje jednak sporego ograniczenia, jeśli chodzi o szkody wywołane przez dzieci, które znajdują się pod władzą rodzicielską. Czy odpowiedzialność rodzica za szkodę jest uzależniona od wieku dziecka?

Zapraszamy do lektury kolejnego poradnika.

Z poważaniem,

Redakcja Biuletynu Edukacji Prawnej

WŁADZA RODZICIELSKA NAD DZIECKIEM

Każde dziecko aż do ukończenia 18. roku życia pozostaje pod władzą rodzicielską. Wyjątkiem jest sytuacja, w której małoletnia kobieta wychodzi za mąż za zgodą sądu opiekuńczego z ważnych powodów i która ukończyła 16 lat, choć nie ukończyła jeszcze 18. roku życia (takim ważnym powodem jest najczęściej ciąża małoletniej) – w tym wypadku pełnoletniość nabywa się szybciej.

Pozostawanie pod władzą rodzicielską niesie ze sobą szereg skutków prawnych, wśród których najważniejszymi są podległość względem rodziców lub wyznaczonych opiekunów prawnych, a także ograniczona odpowiedzialność za wszelkie szkody, jakie może wyrządzić małoletni. Oczywiście nie oznacza to, że dziecko może bez przeszkód niszczyć cudze mienie aż do 18. roku życia i w ten sposób uwolnić się od jakiegokolwiek odpowiedzialności za swoje zachowanie.

W zdecydowanej większości przypadków obowiązek naprawienia szkody będzie jednak spoczywał na rodzicach małoletniego.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ RODZICA ZA SZKODĘ

Odpowiedzialność rodzica lub opiekuna prawnego za szkodę, którą wyrządziło dziecko, uzależniona jest w znacznej mierze od wieku małoletniego. Granicą jest tutaj 13. rok życia, który jest czynnikiem decydującym o tym, czy dziecko będzie można pociągnąć choćby do częściowej odpowiedzialności. Przyjmuje się, że do ukończenia 13 lat małoletni nie jest jeszcze na tyle rozwinięty, żeby zdawać sobie sprawę z konsekwencji podejmowanych przez siebie działań, stąd też ustawodawca nie przyznaje mu żadnej zdolności do czynności prawnych.

Z chwilą ukończenia 13. roku życia zdolność ta powstaje, choć jest jeszcze ograniczona i trwa w takim stanie aż do uzyskania pełnoletności. Dopiero z chwilą wejścia w dorosłe życie odpowiedzialność rodzica za dziecko wygasa w pełnym zakresie.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że posiadanie dziecka nie zawsze równa się posiadaniu pełnej władzy rodzicielskiej. Istnieją bowiem prawne możliwości ograniczenia, a nawet pozbawienia tej władzy rodzica lub wyznaczonego opiekuna prawnego. W praktyce oznacza to, że jeśli w chwili wyrządzenia szkody przez dziecko rodzic lub opiekun prawny nie miał władzy rodzicielskiej nad małoletnim, to nie może ponosić winy za jego działania.

DZIECI PONIŻEJ 13 ROKU ŻYCIA

W wypadku dzieci poniżej 13 roku życia, a w przypadku dzieci starszych wtedy, gdy z powodu stanu psychicznego nie można przypisać im winy, odpowiedzialność rodziców opiera się na konstrukcji **tw. winy w nadzorze**. Z winą w nadzorze łączy się **domniemanie winy rodziców**. Może ona przybrać dwie postaci:

- **brak bezpośredniej pieczy** nad dzieckiem, choć z drugiej strony nie sposób wymagać od rodziców, aby kontrolowali każde zachowanie dziecka, w rezultacie wskazuje się na drugą postać winy w nadzorze, czyli
- **niedostateczne wpojenie** dziecku **zasad** bezpiecznego postępowania.

Jeżeli rodzice wykażą, że sprawowali nad dzieckiem należyty nadzór, a czyn dziecka wywołujący szkodę miał charakter nagły i niespodziewany, mogą się **uwolnić od odpowiedzialności**.

DZIECI W WIEKU POWYŻEJ 13 ROKU ŻYCIA

Rodzice ponoszą odpowiedzialność odszkodowawczą za czyny niedozwolone swoich dzieci w wieku powyżej 13 lat jedynie wtedy, gdy zostanie im **udowodniona ich własna konkretna wina** pozostająca w **związku**

przyczynowym ze szkodą. Bierze się to stąd, że dzieci w wieku powyżej 13 lat odpowiadają za własne czyny i można przypisać im winę.

To na poszkodowanym spoczywa obowiązek udowodnienia konkretnej winy rodziców pozostającej w związku przyczynowym ze szkodą wyrządzoną przez ich dziecko.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PLACÓWKI OŚWIATOWEJ

W przypadku placówek oświatowych mamy do czynienia z podwójną odpowiedzialnością związaną ze sprawowaniem pieczy nad nieletnimi – po pierwsze za szkody, które pozostający pod ich dozorem podopieczny wyrządzi osobom trzecim, a po wtóre – za szkody poniesione przez samego ucznia.

Gdy ucierpi podopieczny

W tym drugim przypadku (za szkody poniesione przez nieletnich pozostających pod nadzorem placówki oświatowej), nie odpowiada ona na zasadzie ryzyka; obowiązek nadzoru nad uczniami jest obowiązkiem należytej staranności. Dobór środków i metod sprawowania nadzoru nad podopiecznymi powinien być dostosowany do **rozwoju psychofizycznego osób pozostającej pod nadzorem, ich zachowania się itp.** Przykładowo, grupa pięcioletków powinna pozostawać pod stałym nadzorem co najmniej jednego opiekuna, zaś grupę siedemnastolatków można pozostawić samych w klasie wskazując im uprzednio zadanie do wykonania (por. wyrok SA w Szczecinie I sygn. ACa 378/2013; wyrok SA w Warszawie VI sygn. ACa 24/2004).

Zgodnie z art. 155 PO rodzice mają obowiązek przekazania dyrektorowi placówki oświatowej istotnych danych o: stanie zdrowia, stosowanej diecie i rozwoju psychofizycznym dziecka. Ustawa, niestety, nie precyzuje kategorii „istotnych danych” i pozostawia je do oceny przez rodzica. Niemniej, gdy do szkody dochodzi w związku z brakiem przekazania do placówki w/w informacji (np. gdy podczas oglądania na zajęciach filmowego materiału dydaktycznego uczeń dostaje ataku epilepsji, w wyniku którego doznaje uszczerbku na zdrowiu), placówka oświatowa może spróbować uwolnić się od odpowiedzialności za szkodę poniesioną przed pozostającego w jej pieczy nieletniego.

W celu poprawy bezpieczeństwa wychowanków Prawo oświatowe dopuszcza stosowanie w placówkach dydaktycznych monitoringu wizyjnego.

Wykorzystywany może on jednak być wyłącznie w celu ogólnej poprawy bezpieczeństwa w obiekcie i nie powinien „stanowić środka nadzoru nad jakością wykonywania pracy przez pracowników szkoły lub placówki”. Sama ustawa w praktyce uniemożliwia takie wykorzystanie monitoringu, ponieważ – pomijając wyjątkowe sytuacje – nie zezwala na monitoring pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze. Monitoring nie może zatem zastąpić bezpośredniego nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez pracownika szkoły.

Warto podkreślić, że placówka oświatowa jest zobowiązana do nadzoru nad uczniami jedynie podczas lekcji, przerw między lekcjami i zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez nią (lub na jej zlecenie), na czas których dziecko zostaje jej powierzone. Tylko wówczas możemy mówić o winie w nadzorze. W pozostałych przypadkach placówka odpowiada na zasadach ogólnych tj. za inne zawinione działania lub zaniechania, np. w sytuacji, gdy udostępnia swój teren niezależnie od prowadzonych w tym czasie zajęć dydaktycznych (por SA w Lublinie sygn. I Acr 69/92; wyrok SN sygn. I CR 260/71).

Za zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i innych placówkach oświatowych, oraz nadzór nad nimi, odpowiedzialny jest dyrektor placówki (art. 68 ust 1 pkt 6) PO oraz art. 7 ust 2 pkt 6) KN). Obowiązek dbania o bezpieczeństwo ucznia spoczywa również bezpośrednio na nauczycielu przeprowadzającym zajęcia dydaktyczne (art. 5 PO jak również z art. 6 pkt 1) KN). Chociaż wszyscy nauczyciele zatrudnieni w danej placówce oświatowej podlegają kierownictwu i kontroli dyrektora, to zachowują prawo do swobody stosowania metod nauczania i wychowania, jakie uważają za najwłaściwsze, oczywiście o ile nie stoją one w sprzeczności z innymi przepisami ustawy (art. 12 pkt 2 KN). W przypadku zaistnienia szkody na skutek zaniechań w zakresie bezpieczeństwie uczniów podczas zajęć dydaktycznych odpowiedzialność może zatem ponosić zarówno placówka jako taka, jak i konkretny nauczyciel.

Gdy ucierpi osoba trzecia

W przypadku szkód wyrządzonych osobom trzecim przez małoletnich pozostających w pieczy placówki oświatowej, zakres jej odpowiedzialności, podobnie jak w przypadku rodziców, jest uzależniony od wieku podopiecznego. W odniesieniu do dzieci do 13 roku życia zastosowanie będzie mieć art. 427 KC i domniemanie winy w nadzorze.

Warto tu podkreślić, że również w przypadku starszych podopiecznych, niezależnie od odpowiedzialności samego sprawcy szkody, możliwe jest przypisanie współodpowiedzialności także samej placówce. Do szkody może bowiem dojść na skutek zawinionego działania ucznia i jednocześnie błędów organizacyjnych popełnionych przez placówkę oświatową, których uniknięcie pozwoliłyby na przeciwdziałanie powstaniu szkody lub na zmniejszenie jej rozmiaru.

Szkoda może także zostać wyrządzona podczas wykonywania przez ucznia czynności zleconych mu przez nauczyciela tj. gdy podopieczny będzie działał w imieniu i na rzecz samej placówki. Wówczas zastosowanie będzie mieć art. 430 KC.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA I OBYWATELSKA

Potrzebujesz porady prawnej lub obywatelskiej ? Na terenie Dąbrowy Górniczej nieprzerwanie działają punkty Nieodpłatnej pomocy prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego. Potrzebujesz pilnie porady umów się na rozmowę za pośrednictwem Urzędu Miasta tel :

32/262 61 43

w godzinach pracy urzędu.

**DĄBROWA
GÓRNICZA**
dla aktywnych